BT 005

PANEEL 1

SAMEN PIONIEREN

LOKALE BOUWSTENEN ALS STRATEGIE VOOR EEN NIEUWE TOEKOMST

ANALYSE EN KERNKWALITEITEN VEENKOLONIEEN

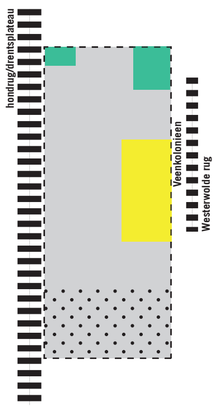

geomorfologie

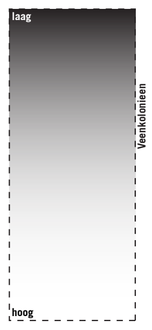

relief

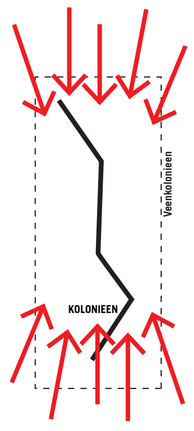

cultuurhistorie

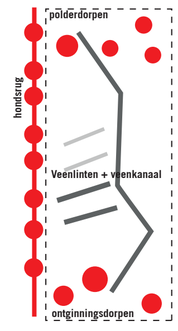

verstedelijking

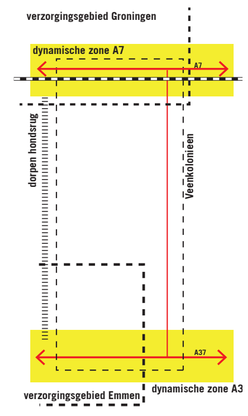

dynamiek

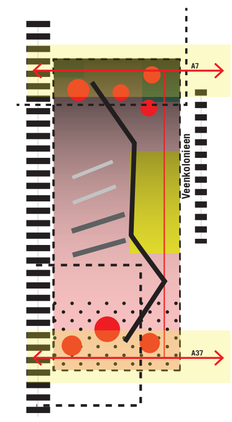

kernkwaliteiten

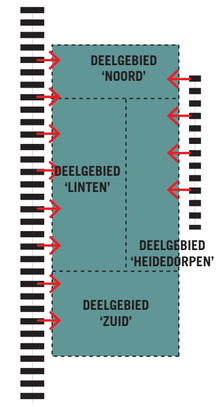

prototypische deelgebieden

DEELGEBIED 'NOORD'.
landschap: open landschap; middelmatige schaal en maat van het 'nieuwe landschap'; polderdorpen op de overgang van veen naar zeeklei;
cultuur: pioniersontginningen Veenkoloniën;
voorzieningen: in verzorgingsgebied Groningen;
infrastructuur: aangetakt op netwerk (auto-ov);
landbouw: productielandschap;
water en natuur: watersysteem met kanalen en wijken, lage natuurwaarde.

DEELGEBIED 'LINTEN'.
landschap: Open landschap met bebouwingslinten; strategische ligging t.o.v. De Hondsrug; zeer grote Schaal en maat van het 'nieuwe landschap';
voorzieningen: geïsoleerde ligging. Stadskanaal als voorzieningenkern
infrastructuur: slecht aangetakt op het netwerk;
landbouw: productielandschap;
water en natuur: watersysteem met kanalen en wijken; lage natuurwaarde.

DEELGEBIED 'ZUID'.
landschap: Middelmatige schaal en maat van het 'nieuwe landschap'; Kampen als cultuurhistorische fundament; veenresten in de bodem;
voorzieningen: deels in het verzorgingsgebied van Emmen;
infrastructuur: goede aansluiting op het netwerk (auto, geen OV)
landbouw: productielandschap;
water en natuur: watersysteem met kanalen en wijken; lage natuurwaarde;

DEELGEBIED 'HEIDEDORPEN'.
landschap: Koppeling met de zandruggencomplex van Westerwolde; Rijke cultuurhistorie met zijn ontginningslandschap en esdorpenlandschap; Kleinschalige landschap;
voorzieningen: Goede recreatieve en toeristische potentie;
infrastructuur: gunstig gelegen aan secundaire wegenstructuur;
landbouw: Consumptielandschap;
water en natuur: Hoge natuurwaarde;

VEENMODEL, STRATEGIE VOOR DE VEENKOLONIEEN

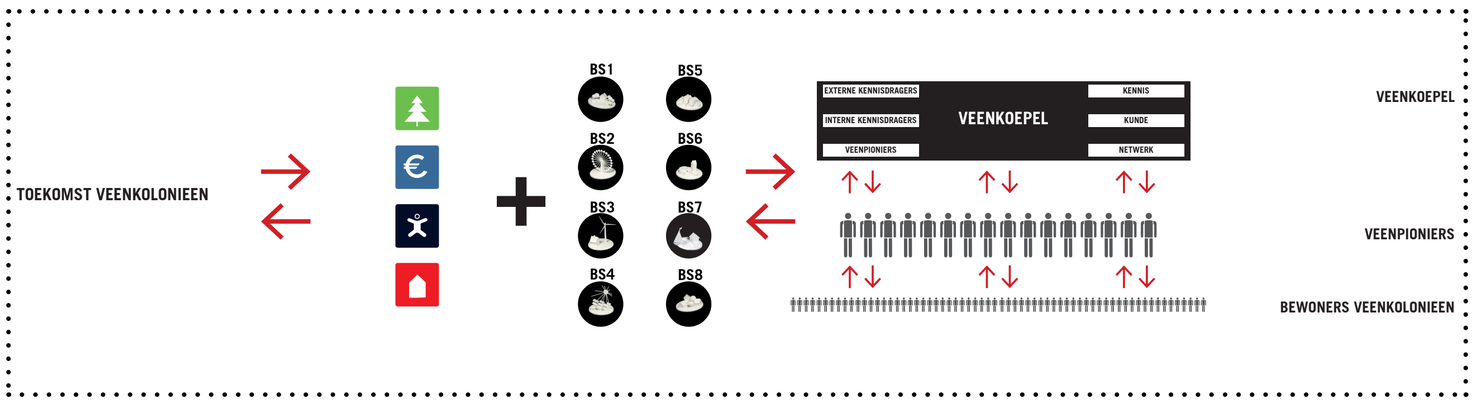

Samen pionieren, lokale bouwstenen voor een nieuwe toekomst:
Niet oplossen voor, maar oplossen met: bewoners geven zelf richting aan de toekomst van hun omgeving. Dit op basis van ontwikkelingen die de komende jaren op de Veenkoloniën afkomen en door het gebruiken van lokale kennis en succesvolle ideeën uit andere regio's in Nederland.

Tijdslijnen en bouwstenen:
Vier tijdslijnen geven de ontwikkelingen weer die op de Veenkoloniën afkomen wanneer niet wordt ingegrepen, van nu tot 2040. Deze tijdslijnen staan voor de vier belangrijkste thema's waarmee de Veenkoloniën te maken: 'bevolkingsontwikkeling, 'economie en landbouw', 'natuur, water en klimaat' en 'woningbouw'. Ook is in de tijdslijnen aangegeven wanneer en hoe bewoners zelf kunnen interveniëren om te voorkomen dat hun leefomgeving te ver achtergaat. De kritieke grens in de tijd zijn ook in de tijdslijnen weergegeven en toegelicht. Om bewoners te helpen interveniëren, stellen wij 'bouwstenen' voor: succesvolle en/of winstgevende initiatieven waarmee bewoners en bedrijven zelf aan de slag kunnen: 'niet oplossen voor, maar oplossen met'. De voorgestelde bouwstenen zijn effectief voor meerdere thema's. Zo geven bewoners zelf richting aan hun toekomst.

Veenmodel, een strategie voor de Veenkolonieen:
Onze aanpak noemen wij het Veenmodel. Regionale pioniers, zoals enkele bewoners op de panelen hiernaast, activeren anderen om bouwstenen te gebruiken. Samen jagen zij een grotere groep aan. Eenmaal gegroepeerd, vormen ze een aanspreekpunt om bouwstenen mee te delen en ervaringen uit te wisselen. Zo vormen meerdere 'webben' linten van bouwstenen en initiatieven. Allen vertellen op verjaardagen en verenigingen over de bouwstenen. Langzaam worden zo de coöperaties gevormd die bottom-up richting geven aan de Veenkoloniën.
Wij zien een belangrijke rol weggelegd voor een instituut ter ondersteuning van de pioniers, 'de Veenkoepel'. De Agenda voor de Veenkoloniën is volgens ons uitermate geschikt om te transformeren tot deze Veenkoepel. Deze organisatie heeft al de kennis, het netwerk en vooral de drive om dit te gaan doen. De bottom-up strategie heeft een centrale katalysator nodig met een dubbele rol:

1 > Ontwikkelingen monitoren en hierover communiceren met de regio;
2 > Kennis- en aanjaagcentrum voor ontwikkeling bouwstenen.

SAMEN PIONIEREN

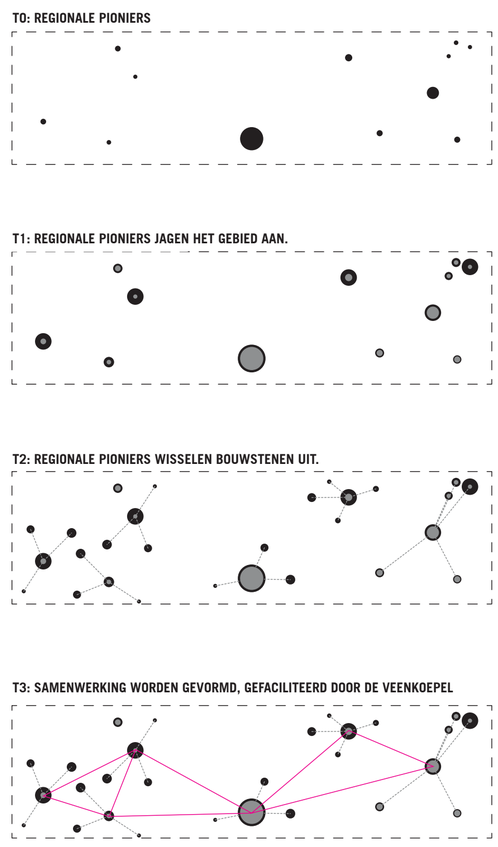

VEENMODEL

Het Veenspel
Bewoners die wij spraken staan hier om het zogenaamde Veenspel: De Kolonisten van het Veen. Het spel is een communicatievorm met de regio. Doel van het spel is bewoners van de Veenkoloniën laten zien wat de bouwstenen inhouden en welke mogelijkheden de bouwstenen bieden om richting te geven aan de eigen toekomst van het gebied. Daarnaast laat het bewoners zien wat de consequenties zijn van de interventie, of wat er met de regio gebeurt als er niets wordt gedaan.

TIJDSLIJN AUTONOME ONTWIKKELING + INTERVENTIES

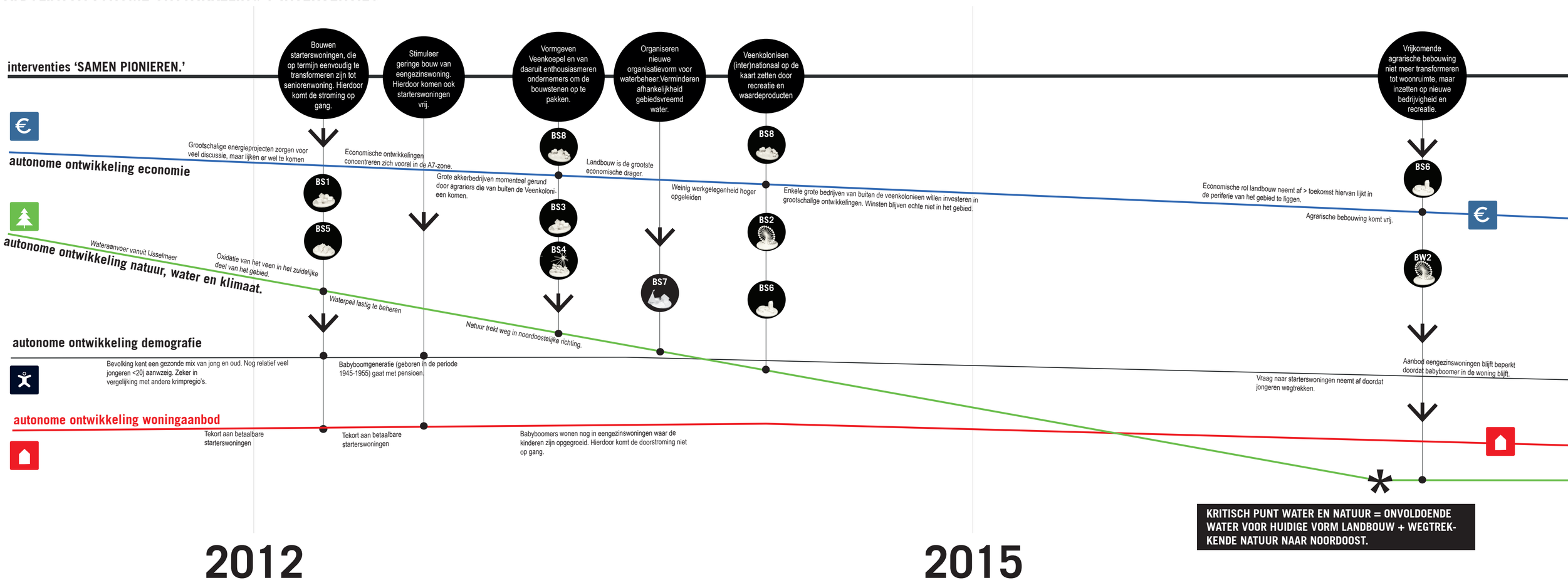

BT 005

PANEEL 2

SAMEN PIONIEREN

LOKALE BOUWSTENEN ALS STRATEGIE VOOR EEN NIEUWE TOEKOMST

INTERVIEW'S VEENPIONIERS

1. Jan Loots, 58 jaar, ondernemer in de Veenkoloniën (Scheemda)
Overheden die onze omgeving indelen? Dat werkt toch niet?! Laat de bewoners zelf aan zet. Geef ze actuele en historische kaarten, dan weten ze wat ze willen en lossen het samen op. Daarna pas de overheid. Stichting Boermarke Essen en AA's is het resultaat, maar ook het ondernemerschap in onze regio. een bevolkingsoverschot kan zo ontstaan. In Vlagtwedde door een eigenaar die appartementen maakt in de boerderij. Dat kan overal. De veenkoloniën hebben een mooie blauwdruk.

2. Bernard Stikfort, 40 jaar, inwoner Ommelanderwijk:
Mijn zorg is dat er weer grote plannen komen van mensen die niet van hier zijn en 'de taal' niet verstaan. We hebben via bewonersoverleg mooie resultaten bereikt met ondernemers om voorzieningen te realiseren. Met hulp en het delen van ervaringen kan veel meer. Help ons daarmee. Deel onze succesvolle ervaringen.

3. Harm Hubbeling, 43 jaar, inwoner Nieuwe Pekela
Juist door de krimp worden we nog meer vastberaden om hier te blijven. We zijn met een aantal mensen al zeer actief. Dat wat jullie hier doen en wat ze bij die Stichting Boermarke hebben gedaan … dat zou hier ook wel eens een hele mooie start kunnen zijn. Aan de bewoners vragen wat ze willen, hoe ze hun toekomst zien …. ik weet zeker dat het veel los zou maken. Op een avond komen de mensen al, dit zou een mooie start zijn.

4. Gerard Noordermeer, 59 jaar, inwoner Drouwenermonf. ondernemer Wedde
Ik ben hier geboren. We kunnen goed tegenspoed aanvaarden en dan weer verder gaan. Het belangrijkste is dat we trots leren zijn. Je kan hier prima ondernemen, er is nog veel mogelijk. Help wel kansen zien, delen

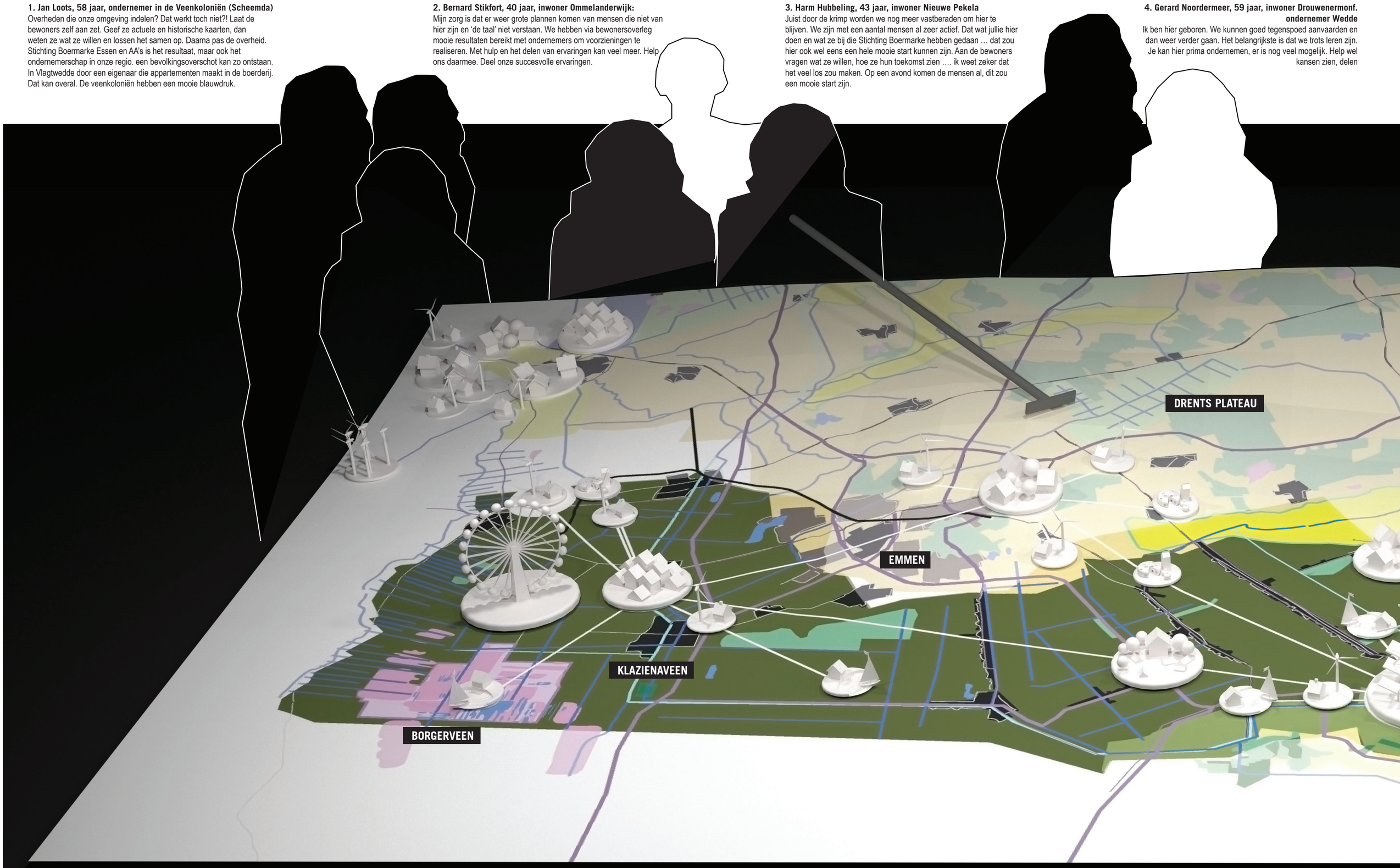

T3: VEENSPEL

BOUWSTEEN 1: KNOOPERF 2E EXLOERMOND

Wat
Vrijgekomen agrarische bebouwing is getransformeerd tot woonruimte voor meerdere mensen. Door middel van een Vereniging Van Eigenaren (VVE) constructie zoals in een reguliere flat worden bewoners ook de beheerders van natuur op én rondom het erf.

Waarom
- Nieuwe financier voor landschaponderhoud;
- Minder kosten voor agrariër hierdoor;
- In stand houden agrarische panden;
- Creëren nieuwe woonruimte (bijv. voor starters of senioren).

Hoe
- VVE constructie tussen nieuwe bewoners;
- Zij hoeven niet zelf met de heggeschaar aan de slag maar genereren financiën. Zij kunnen agrariër inhuren voor landschapsonderhoud.

Resultaat
- Nieuwe impuls landschaponderhoud;
- Slimme combinatie door gebruik vrijkomende agrarische bebouwing en vraag naar woonruimte;
- Kosten voor landschapsbeheer weghalen bij agrariërs;
- Mooi en landelijk wonen voor burgers;
- Breder verdienmodel voor agrariërs.

Waar elders succesvol toegepast
Gemeente Tubbergen (Twente) www.knooperven.nl, www.knooperfdeveldboer.nl

BOUWSTEEN 2: RECREATIECOÖPERATIE WEITEVEEN

Wat
Bundelen van recreatieontwikkelingen om samen de bezoekers langer in het gebied te houden. Bedrijven en producten die bijdragen aan behoud en ontwikkeling van het gevarieerde landschap, worden "gecertificeerd" en mogen het logo van De Veenkoloniën dragen, het "streekmerk". Om de streekproducten aan de man te brengen werken de ondernemers gezamenlijk aan een distributienetwerk. Daarmee proberen zij hun verse en houdbare streekproducten bij afzetlocaties in de regio te krijgen, zoals winkels en horecagelegenheden.

Waarom
- Samen sterk;
- Bezoeker blijft langer in het gebied en geeft meer uit;
- Van concurrerende positie naar samenwerkende positie;
- (Inter)nationale bekendheid van het merk 'Veenkolonieen'.

Hoe
- Opzetten samenwerkingverband recreatieondernemers in Veenkoloniën (bijv. combinatie vaartoerisme en slapen bij de boer, etc);
- Samen scherp krijgen recreatiewaarden gezamenlijke Veenkoloniën;
- Promoten van het gebied;
- Streekproducten (zoals het eten op eerste Veenmarkt) gecertificeerd op de makt brengen.

Resultaat
- Nieuw imago voor Veenkoloniën;
- Extra inkomsten;
- Werkgelegenheid.

Waar elders succesvol toegepast
Bourtange www.bourtange.nl; Het Groen Woud, Brabant, www.hetgroenewoud.com; www.parkstad-limburg.nl

BOUWSTEEN 3: ENERGIECOÖPERATIE ERICA

Wat
Kleinschalig energiebedrijf dat duurzame energie levert aan particulieren en bedrijven in de Veenkoloniën en daarbuiten.

Waarom
- Inspelen op vraag naar duurzame energie, waarbij opbrengsten niet uit de Veenkoloniën wegvloeien;
- Verder bouwen op verleden van Veenkoloniën als energieleverancier;
- Vasthouden hoger opgeleide werknemers.

Hoe
Kijkend naar succesvolle andere energiecoöperaties is de eerste stap het zoeken naar verdiensten die relatief makkelijk te realiseren zijn (in voorbeeld hieronder van Lochem bleek dat zonne-energie te zijn). Van hieruit verder groeien.

Resultaat
- Energie als inkomstenbron;
- Neveninkomsten deelnemers coöperatie;
- Vasthouden hoger opgeleide doordat hier expertise en ondernemerschap voor wordt gevraagd;
- Investering in eigen gebied;
- Expertise ontwikkelen.

Waar elders succesvol toegepast
Texelenergie, www.texelenergie.nl
Energiecoöperatie Lochem, www.lochemenergie.net

BOUWSTEEN 4: ZONNESCHURENCOÖPERATIE OUDE PEKELA

Wat
Kleinschalig energiebedrijf waarbij particulieren (bijv. uit de stad) geld inleggen voor zonnepanelen op daken van boerenschuren in de Veenkoloniën.

Waarom
- Neveninkomsten agrariër;
- Inspelen op vraag naar duurzame energie, waarbij opbrengsten niet uit de Veenkoloniën wegvloeien;
- Verder bouwen op verleden van Veenkoloniën als energieleverancier;
- Betrekken stedeling bij platteland.

Hoe
- Particulier investeert in coöperatie die zonnepanelen op boerenschuren plaats.

Resultaat
- Energie als inkomstenbron;
- Neveninkomsten deelnemers coöperatie;
- Vasthouden hoger opgeleide doordat hier expertise en ondernemerschap voor wordt gevraagd;
- Investering in eigen gebied;
- Expertise ontwikkelen.

Waar elders succesvol toegepast
Rijksuniversiteit Groningen en stad Groningen passen reeds toe bij agrariërs in de Veenkoloniën. Maar hierbij verdwijnen inkomsten uit het gebied.

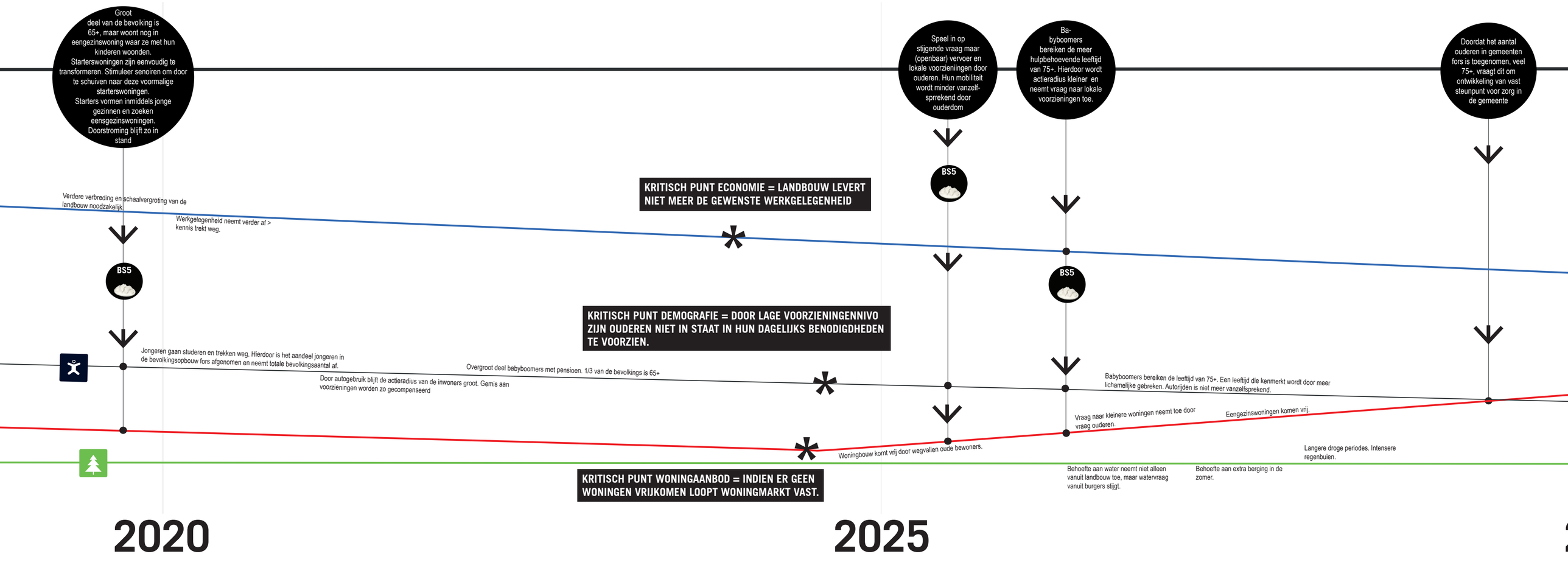

BT 005

PANEEL 3

SAMEN PIONIEREN

LOKALE BOUWSTENEN ALS STRATEGIE VOOR EEN NIEUWE TOEKOMST

5. Annet Weijers, 41 jaar, inwoner Borgercompagnie
Ons schrikbeeld en voorbeeld is Ganzedijk. Dat laat ook zien wat mogelijk is. Als het gaat om ons voortbestaan, zijn we tot veel in staat. Zo ver is het nu nog niet. Daarom werken we nu aan wandelroutes. Ik weet zeker als er meer op het spel zou staan, we meer kunnen. Deze voorbeelden helpen, zeker hoe we het kunnen organiseren en bij wie we kunnen aankloppen.

6. Anneke Schuren, 54 jaar, inwoner Borgercompagnie
We worden verwarmd op de restwarmte van de biovergisting naast ons. Het is een stille deal natuurlijk, maar het werkt. We hoeven ons huis helemaal niet te stoken, gratis verwarming. Zo'n samenwerking kan op meer plaatsen.

7. Andre Nieboer, 40 jaar, inwoner gemeente Pekela
Er zijn natuurlijk grote verschillen tussen de plaatsen. Goed dat daar ruimte voor komt. Daarnaast komt het hier heel nauw. Als buitenstaander snap je dat niet, het is hoe de komma valt. Dat moet in je DNA zitten. Laat het maar aan de mensen over. We willen niet als 'domme boeren' worden gezien. Als je ons pakt in ons bestaan, dan komen we in actie.

8. Eildert Flink, 69 jaar, geboren en getogen Veenkoloniaal, nu inwoner Borger
Ik ben niet positief over aanpak plannen so far: oplossingen voor niet ervaren problemen, van mensen die ons niet kennen en vervolgens hun best gaan doen om draagvlak te genereren … krimpregio, kale gebieden, zielige mensen…dat willen we helemaal niet horen. We zijn gelukkig! We hebben genoeg doeners, het is alleen nodig om de denkers uit het gebied ruimte te geven en met elkaar in contact te brengen

BOUWSTEEN 5: ZORGCOÖPERATIE BUINERVEEN

Wat
Coöperatie die inspeelt op toenemende vraag naar zorg door vergrijzende bevolking. Voorbeeld hiervoor is goede haal- en brengservice van zorg naar thuiswonende ouderen en ouderen naar dagbesteding.

Waarom
- Inspelen op vraag vanuit ouder wordende bevolking;
- Zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen van ouderen;
- Creëren werkgelegenheid in de zorg;
- Andere groepen in de bevolking mee laten liften met deze haal- en brengservice (bijv. jonge kinderen die niet in eigen dorp naar school kunnen).

Hoe
- Goed georganiseerde taxiservice;
- Als het gaat om levensmiddelen is terugbrengen SRV wagen interessant door groeiende groep ouderen;

Resultaat
- Ouderen kunnen langer zelfstandig thuis wonen;
- Ouderen hoeven niet te verhuizen en blijven in het gebied wonen in plaats van het bejaardentehuis in Stadskanaal;
- Werkgelegendheid;
- Vasthouden klanten voor lokale voorzieningen.

Waar elders succesvol toegepast
It Skewiel in Friese gemeente Trynwalden, www.zorggroeptellens.nl

BOUWSTEEN 6: SLOW FARM VALTHERMOND

Wat
Productie van smaakvolle hoogwaardige landbouwproducten, die niet in massa gekweekt worden. Wij zien dit wel als een nichemarkt.

Waarom
- Inspelen op vraag naar kwalitatief hoogwaardig voedsel;
- Basis hiervoor is gelegd in aangrenzende regio, Eems - Dollard;
- Opbrengst per ha. ligt hoger dan reguliere landbouw;
- Mogelijkheid om 'vierde gewas' te telen in Veenkoloniën.

Hoe
- Aansluiten bij internationale Slow farm initiatieven in Eems - Dollard regio;

Resultaat
- Op kleine schaal een tegenhanger bieden voor schaalvergroting in de landbouw;
- Groei expertise in de landbouw;
- Hoog opgeleid personeel aantrekken die ketens tussen producent en klant kan realiseren;
- Nieuwe inkomsten voor agrariër die niet aan schaalvergroting kan doen.

Waar elders succesvol toegepast
Lopende initiatieven EU INTERREG IVa programma, Eems - Dollard regio, http://www.innovatienetwerk.org/nl/concepten/view/218/SlowFarm.html

BOUWSTEEN 7: WATERHOUDERIJ BAGGERVEEN

Wat
In een Waterhouderij zijn functies en economische dragers (natuur, recreatie voedselvoorziening, drinkwater, energie, wonen en industrie) en één gebied met elkaar verbonden. De grondgebruikers bergen zoet water en stellen dit beschikbaar een hunomgeving voor verschillende functies.

Waarom
- Beperken noodzaak gebiedsvreemd water;
- Samenwerken agrariërs, waterschappen en overheden;
- Overlast door droogte voorkomen;
- Breder verdienmodel dan alleen water leveren voor landbouwdoeleinden.

Hoe
- Gesloten watersysteem;

Resultaat
- Verminderen waterconcurrentie;
- Tegengaan veenoxidatie in Zuiden van Veenkoloniën.

Waar elders succesvol toegepast
Walcheren, Zeeland, https://publicwiki.deltares.nl/display/ZOETZOUT/De+Waterhouderij+Walcheren

BOUWSTEEN 8:STICHTING BOERMARKE ESSEN EN AA' S

Wat
Inwoners geven aan hoe zij hun omgeving willen vormgeven. Met behulp van oude en nieuwe kaarten, worden verzoeken voor de ruimtelijke inrichting verdiept, gedeeld en in kaart gebracht. Deze dienen als input voor de overheden (lokaal, regionaal en landelijk) om hun plannen op af te stemmen. De bewoners geven zelf uit de stichting actief vorm aan hun omgeving.

Waarom
- Betrokkenheid van bewoners terugbrengen;
- Samenwerken bewoners, agrariërs, waterschappen en overheden;
- Betere leefomgeving creëren;
- Een basis voor samenwerking en ontwikkeling andere bouwstenen.

Hoe
- Gegroeid en ontwikkeld vanuit vraag om na te denken over toekomst en wensen;
- Bewoners bepalen definitieve vorm, van verbond tot stichting;
- Blauwdrukken van samenwerkingsvormen in pionierscentrum.

Resultaat
- Bewoners geven actief vorm aan hun omgeving.
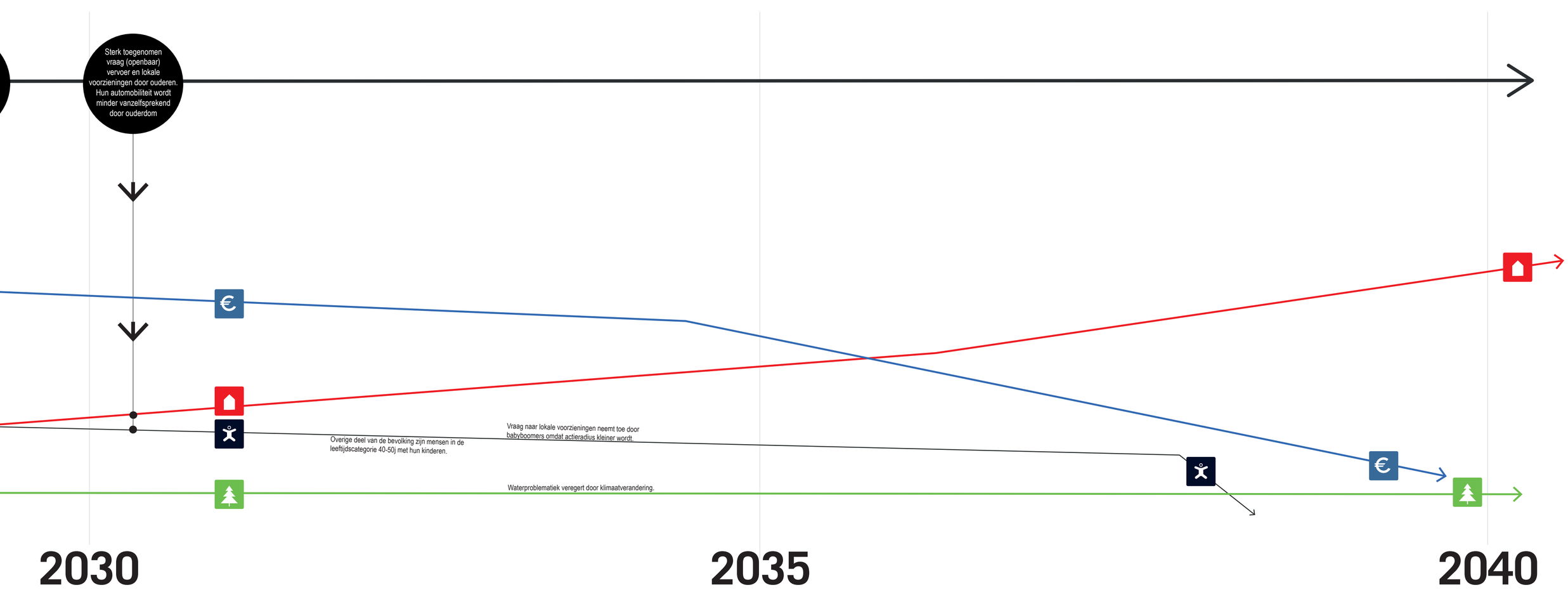
Waar elders succesvol toegepast
Ommelanderwijk, Borgercompagnie